

РЕЦЕНЗИЯ

за научните трудове и учебната дейност на **РУМЯНА КИРИЛОВА КРУМОВА-ПЕШЕВА**, представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „Професор” в област на по 3.2. Психология (Клинична психология), обявен в ДВ, бр. 33 от 17.04.2018 г.

Изготвил рецензията: доц. д-р Паулина Петкова Дамянова, хонор. преподавател към СУ « Св. Климент Охридски»

Доц. д-р Румяна Пешева е клиничен психолог с повече от 25 години практика на клиничен психолог в различни клинични бази за соматични и психиатрични заболявания. Специализира и практикува психотерапия и психологично консултиране в психоаналитичната парадигма, психодрама, индивидуална и групов психотерапия. Петнадесет години е преподавател в НБУ, а от 16 години в СУ „Св. Кл. Охридски“. През 2011 г. защитава Докторат по психология, през 2017 г., става Доктор на психологическите науки, а от 2016 г. е вече доцент в Софийския университет.

Всички изисквания по процедурата за явяване на конкурса са изпълнени. Румяна Пешева се представя в конкурса с голям брой научни публикации: 3 монографии, учебник, книга и практическо ръководство, два защитени дисертационни труда, съавторство в приложно ръководство, 3 студии, над 100 статии и доклади от национални и международни конгреси и конференции. До момента има 14 рецензии и становища като член и председател на научни журита за придобиване на научни степени и звания и за заемане на академични длъжности, както и 7 рецензии на дипломни работи. Под нейно научно ръководство успешно са защитили дипломните си работи 23 дипломанти, а към настоящия период провежда научно ръководство на още осем дипломанта. Била е научен ръководител и консултант на голям брой курсови работи на студенти от магистърски и бакалавърски програми, на студенти от различни специалности като: „Психология“, „Медицина“, „Социални дейности“, „Интегративна Биоетика“ и други. Научен ръководител е на двама докторанти по клинична психология.

Двете докторски дисертации на Пешева са в областта на: Модел на психологическа работа при пациенти с трансплантация на орган и психологичната готовност за донорства в трансплантационната практика. Те отразяват нейния базисен опит на клиничен психолог и психотерапевт, който разработва моделите и стандартите на професионална практика. Тя въвежда методики и процедури за консултиране на донора и реципиента в различните етапи на подготовка, извършване на трансплантацията и социалната ресоциализация.

Издадените от Пешева три монографии, учебник, приложно ръководство и студии са върху още по специфични и значими аспекти от клинично-психологичната диагностична практика и психотерапия при трансплантиране: „Изследвания по трансплантационна психология“, „За някои психологични аспекти на донорството на органи“ и „Донорството на органи – желание, решение и готовност“, книга и практическо ръководство „Психотерапия и трансплантация“, учебник „Психологично консултиране в медицинската практика“, „Приложно ръководство и методики за психологична работа на командния състав от Българската армия, Психопрофилактични и изследователски програми“. Ще обобща най-значимите анализи и научни приноси в научните трудове, публикувани след защитата на голямата докторска дисертация:

- В монографията „За някои психологични аспекти на донорството на органи“, Пешева създава модерна интерпретация в психоаналитичната парадигма за донорството, поведенческо решение и акт, който преплита съзнателно и безсъзнателно естество от отногенетичен и филогенетичен характер. Това е „свързаност между рационалното и емоционалното, между намерението и желанието, между мотивацията и готовността. Това е корелация между две равнища на конфликтност – архаичното (примитивното) и невротичното (зрялото)“. В „донорската реалност централни са въпросите на Аза и Не-Аза“. При съобщаване на диагнозата, Аза на донора преживява „сериозна заплаха за собствения идентитет“, „усещане за ужас и анихилация“. Това Пешева анализира съразмерно като „безобектен ужас, характерен с липсата на конкретност и предметеност, с безсилие и безпомощност, липсата на контрол над ситуацията, дезинтеграция и разпад, със застрашеност за живота, с

витална и смислова заплаха“. От тук тя великолепно интерпретира, че тези екстремни травматични преживявания водят донора до тежък интроективен регрес до „състояние на симбиоза с обекта, където всичко е общо и неразлично“. С много подробности за стъпките на динамична промяна, Пешева описва етапите през, които преминава донора в своите емоционални и мисловни преживявания, които определят решението на съгласие за донорство по механизмите на идеализация и омнипотентност, с невъзможност да проблематизира въпросите и отговорите за собственото здраве, живот и отричане на негативните аспекти. Тук, тя задълбочено и професионално обсъжда въпроса, доколко това решение на донора е базирано на разумно обсъждане на мотиви и противомотиви, каква е задачата на психолога и как след интервенцията настъпва сериозна промяна в отношенията донор – реципиент. Отново с психоаналитична интерпретация Пешева обсъжда въпроса за това как след трансплантацията новият орган става „нов свръхазов елемент и регулатор в психичното пространство между донора и реципиента“, което става динамичен психологичен процес на „отдаване и получаване“, влияещ в голяма степен физическото адаптиране на органа. В отделна част Пешева обсъжда тежките проблеми на психологичен травматизъм както при донора и реципиента, така и сред медицинският персонал при екстрансплантация. Тук отново тя представя своя опит на консултиране и дава ценни препоръки към практическата работа. В самостоятелни глави са обсъдени с много подробно въпросите на амбивалентната природа на донорството, психичната готовност за донорство и психичната готовност на реципиента спрямо неговия донор, качеството на живот след трансплантация, психична готовност и проблеми при хирургичния екип извършил трансплантация. Пешева въвежда в клиничната практика две нови научни понятия при работата с пациенти с трансплантация на орган - “нарцистична несигурност” и “страх от аниhilация и смърт”. Тя въвежда приложен и научно изведен конструкт „психична готовност за донорство“, който е изграден от няколко компонента и голям брой динамични характеристики, необходими за ефективното разбиране на различните психични феномени в процеса на донорството на органи. Това е иновационно психологично изобретение на Пешева, което към

този момент няма аналог в световния опит и са сериозен престиж за българската школа! В монографията са представени и последващи консултации през годините с пациента, семейството му и медицинския персонал, извършил интервенцията. В тези процедури са включени три специализирани методики за психологична оценка, за емоционалната динамика и психотерапевтично проследяване. От своята практика Пешева е извела и систематизирала всички рискови ситуации и препоръки за работа. Цялата монография на Пешева е великолепно практическо ръководство и учебник за всички медицински кадри, които участват в този сложен процес на спасяване на човешки живот, срещу сериозна и в голяма степен инвалидизираща интервенция на донора. В него тя представя своя богат клинично-психологичен и психотерапевтичен опит, като успява да систематизира основните въпроси, рискове в работата и да предложи успешни професионални отговори.

- Учебникът „Психологично консултиране в медицинската практика“ е първият учебник в тази област за нашето академично образование и специализирана практика. Той е оформен в три основни области, които обсъждат най-значимите въпроси на тази професионална област. Първата глава представя принципите на консултиране на пациенти, изискванията към поведението на професионалиста, постигане на специалния консенсус с пациента, относно предстоящата интервенция, права и отговорности на двете страни, изграждане на партньорска взаимовръзка с терапевтична цел, емоционален резонанс към пациента, умения за ангажираност и неутралност в поведението на психолога. В отделна глава Пешева обсъжда най-важните аспекти от емоционалните преживявания на пациентите по време на болничния престой и специфика на подкрепящото професионално поведение. Обсъдени са всички аспекти на психичната криза и нарушения в поведението на пациента по време на хоспитализирането, които изискват психологично консултиране. Представена е разликата между психологичното и психиатрично консултиране. Особена ценност има главата върху обсъждане и предлагане на специфичен подход за консултиране при основните екзистенциални страхове на пациента свързани със загуба на смисъла на живот и собствените приоритети, темата за различието при

инвалидизиране, страхът от загуба на контрол, безпомощност, изоставяне, унищожаване на тялото, загуба на любовта на обекта, страхът от съвестта, фантазията за полудяване и загуба на самоуважение. Много сериозен анализ е представен на психосоматичните и соматопсихичните взаимодействия, като Пешева полага своята позиция, че те са двете страни на един цялостен процес и са в непрекъснато взаимодействие. Тук са представени механизмите на конверзия, специфичният конфликт между майката и детето, проявен в симптом на отделен орган, личностовият феномен алекситимия при соматичните заболявания и феноменът бягство в болестта. Втората глава на учебникът представя модели на психологично консултиране и психотерапия при пациенти в болнична среда, „до леглото на болния“. Обсъдени са и специфичните аспекти и изисквания към професионалното поведение на психолога при работа с пациентите с различни диагнози: след кардиохирургични операции, при исхемична болка, при ампутиран крайник, при хемодиализа и трансплантация. В отделна подчаст е представено специфичното консултиране на семейството на пациента и при деца. Третата глава обсъжда съвременните тенденции и перспективи през погледа на трансфера и контратрансфера, на професионалния стрес при медицинския персонал и обучението на специалистите като „среща на теорията и практиката“. Този учебник е едно сериозно постижение на преподавателските умения от Пешева и утвърждава нейният авторитет на преподавател, обвързан с практиката!

- Статиите и участията на Пешева в конгресни изяви отразяват нейните научните изследвания и анализи в две основни области на:
 - **психологичната диагностика на:** Динамика на телесния имидж при пациенти с кардиохирургични операции; Психологични аспекти на исхемичната болка; Ампутацията – травма и репарация; Психологическото състояние и връзката му с болката след операция поради рак на гърдата; Сравняване на три протокола за следоперативно обезболяване. Особености на емоционалната динамика при пациенти на хемодиализа;
 - **психологично консултиране и психотерапия при:** Интеракционна групов психотерапия със зависими от хероин;

Психоаналитичен поглед; Психологически проблеми и психологическа работа при пациенти с чернодробна трансплантация; Психологическо консултиране на семейства на пациенти с трансплантация на орган; Идеята за травматизма в случаите на пациенти с органна трансплантация; Гневът като отговор на заплахата в практиката на донорството и трансплантацията на органи; Особености на психоаналитичната психотерапия като метод за личностно реструктуриране и развитие; Лидерството в клиничната практика с пациента; Супервизията в клиничната практика.

- Тези изяви отново представят богатството на научни изследвания, специфични аспекти на психологичните анализи, опит на успешно психологично консултиране при тежки медицински диагнози, интервенции и затегнати психосоматични заболявания. В тях има много илюстрации на ефективно психологично консултиране, което е сериозен принос за преподавателска работа. Голяма част от тези публикации са съвместно с медицински екипи, което разкрива тази важна страна на удачното пратнърско професионално сътрудничество, оказващо решаващо значение към ефективността на медицинските интервенции и болничната грижа. Опитът на Пешева да работи в мултидисциплинарни екипи, да консултира и да подкрепя медицинския персонал в екстремни ситуации и при справяне с професионалния стрес, заслужава адмирации!

Към бакалавърските, магистърски и докторантски програми на НБУ и СУ, Пешева изготвя поредица курсове, които студентите посещават с интерес и имат активно участие. В своя преподавателски стил тя използва много симулации на работа по случай, представяне на сложни диагностични и терапевтични казуси, които гарантират формиране на професионални знания и умения.

Пешева много развива своята преподавателска дейност в извън аудиторна работа. Тя провежда системни консултации и супервизия на млади

колеги в индивидуален и групов формат, теоретични и практически семинари, практическо обучение и професионално консултиране на начинаещи психолози, провеждане на тренинги, обучения и дебрифинг за медицински специалисти.

В заключение искам да подчертая, че доц. Румяна Пешева е отличен клиничен психолог и психотерапевт с дългогодишна практика в изключително тежки области на медицината, където практикува и прави научни изследвания в психодиагностиката, психологичното консултиране и психотерапия. Тя е с много сериозен опит на университетски преподавател и надежден кадър за развитието на академичната професията и практика!

Лично аз ще гласувам позитивно и горещо препоръчвам на членовете на Научното Жури да гласуват академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ по научната специалност Психология (Клинична психология) на РУМЯНА КИРИЛОВА КРУМОВА-ПЕШЕВА.

30.09.2018 г.

София

Изготвил рецензията

доц. П. Петкова, дм